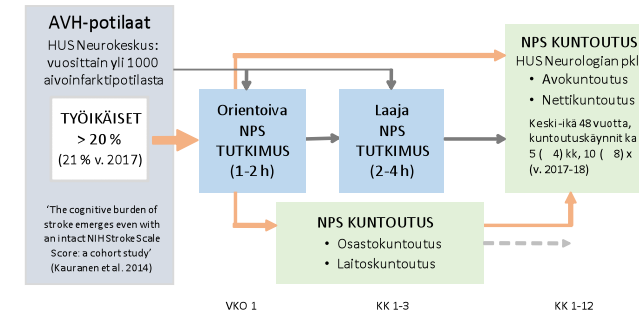

AIVOVERENKIERTOHÄIRIÖIDEN NEUROPSYKOLOGINEN KUNTOUTUS

14.11.2019, Eeva-Liisa Kallio, Neuropsykologian erikoispsykologi, PsT,
HUS Neurokeskus, Neuropsykologia

HELSINKIMALLI NEUROPSYKOLOGISEN (NPS) INTERVENTIOAIVOVERENKIERTOHÄIRIÖN JÄLKEEN

2 14.11.2019

AVH ja neuropsykologinen oirekuva

Infarkti vai vuoto? Vaurion puolisuus ja paikantuminen? Vaurion laajuus? Neurologian akuuttihoitojen toimenpiteet?

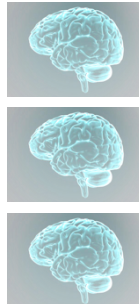
Alkuvaiheessa yleisoreet tavallisia: hitaus, väsyvyys, keskittymisen, muistin ja arviointikyvyn vaikeudet, ärtyvyys

-> Spontaani toipuminen nopeaa ensimmäisten päivien ja viikkojen aikana, mutta osa oireista voi jäädä pysyvämmäksi

Jälkitilan oirekirjo suuri: kognitiiviset oireet, oiretiedostus, käyttäytymisen ja tunnesäätelyn muutokset, mielialaoireet

-> Kognitiivisten oireiden esiintyvyys vaihtelee 50-80 % (Barker-Collo & Feigin, 2006; Nys et al. 2005; Rasquin et al. 2004; Jokinen et al. 2015)

Ensimmäisten viikkojen aikana todetun kognitiivisen oireiston vaikeusaste ennustaa myöhempää työhön paluuta (Kauranen et al. 2013)

3 14.11.2019

AIVOVERENKIERTOHÄIRIÖN JÄLKEINEN NEUROPSYKOLOGINEN KUNTOUTUS

- Tavoite: vähentää aivovaurion jälkeisiä tiedonkäsittelyn, tunnesäätelyn ja/tai käyttäytymisen muutoksia ja niiden aiheuttamaa haittaa
- Toimintamallit oireiden ja elämäntilanteen mukaan
- Aikuiset > (16)18 v.

KOGNITIIVINEN
KUNTOUTUS

PSYKOEDUKAATIO

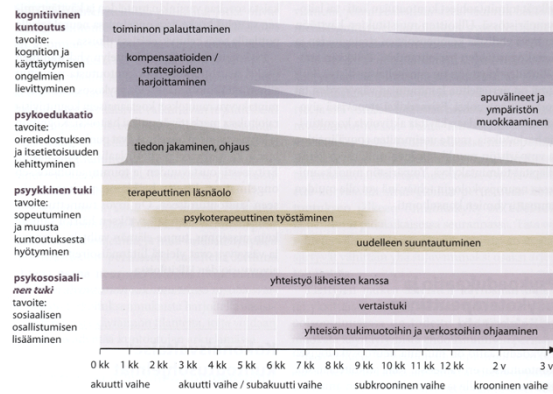
PSYYKKINEN TUKI

PSYKOSOSIAALINEN
TUKI

4 14.11.2019

Neuro-psykologinen kuntoutus aivovauriosta toipumisen eri vaiheissa

(Kalska H & Poutiainen E, 2011, Duodecim)

5 14.11.2019

Neuropsykologisen kuntoutuksen vaikuttavuus

Arch Phys Med Rehabil. 2019 Mar 26; pii: S0003-9993(19)30194-7. doi: 10.1016/j.apmr.2019.02.011. [Epub ahead of print]

Evidence-Based Cognitive Rehabilitation: Systematic Review of the Literature From 2009 Through 2014.

Claenne KD¹, Gustin V², Ganci K³, Rosenbaum A⁴, Vesthe JV⁵, Langenbahn DM⁶, Malec JP⁷, Bergquist TP⁸, Kingstey K⁹, Nagels D⁹, Tiesler L⁸, Fraas M¹⁰, Boodanova Y¹¹, Harley JP¹².

- AVH:n jälkeinen kognitiivinen harjoittelu
- tarkkaavuuden häiriöt, neglect, kielelliset häiriöt
- Muistivaikeuksien kuntoutus
- kompensaatiokeinojen/strategioiden opettelu
- Toiminnanohjauksen kuntoutus
- metakognitiivisten strategioiden opettelu
- Aivovammakuntoutus
- tarkkaavuuden häiriöt, sosiaalinen vuorovaikutus

6 14.11.2019

Käypä hoito -suositukset (Duodecim):

- Aivoverenkiertohäiriöt (11/2016)
- Aivovammat (12/2017)
- MS-tauti (2/2019)

AVH ja neuropsykologinen kuntoutus

(Käypä hoito suositus, 2016)

- Kognitiivisten häiriöiden kuntoutus toteutetaan neuropsykologisten menetelmien avulla niissä tapauksissa, joissa se on arvioitu aiheelliseksi **neuropsykologisen tutkimuksen** perusteella
- Kuntoutus kohdennetaan kognitiiviseen häiriöön, käyttäytymismuutoksiin ja oiretiedostukseen; samanaikaisesti huomioidaan potilaan emotionaalinen ja psykososiaalinen tila
- Neuropsykologisen oirekuvan alaryhmät tulee tunnistaa ja kohdentaa kuntoutus näihin**
 - Visuospatiaalisten häiriöiden ja neglect-oireiston kuntoutuksessa strategiaharjoittelu ja oireen suora harjoittaminen yhdistettynä oiretiedostuksen lisäämiseen
 - Tarkkaavaisuushäiriön samoin kuin muisti- ja toiminnanohjauksen häiriöiden kuntouttaminen
- > Terapeutin aktiivisuuden merkitys
- > Arkitoiminnan kannalta merkitykselliset harjoitukset

7 14.11.2019

NEUROPSYKOLOGISET OIREET AVOKUNTOUTUKSEN POTILAILLA

HUS Neurologian kuntoutuspoliklinikka v. 2017-18

Muisti	66 %
Tarkkaavuustoiminnot	65 %
Toiminnanohjaus	55 %
Visuaaliset toiminnot	22 %
Kielelliset toiminnot	21 %
Oiretiedostus *	17 %
Neglect *	14 %
Mieliala (alavireisyys/ahdistuneisuus) *	32 %

*AVH: osuudet suuremmat

8 14.11.2019

HUS Neurokeskus, Neuropsykologian yksikkö: Neuropsykologiset avokuntoutuspalvelut

HUS*

LYHYT OHJAUS

- Käyntejä 2-5
- Lievä oirekuva
- Psykoedukatiivinen painotus
- Toimintastrategiat ja kompensatiokeinot
- Psykinen tuki
- 30-40 % jaksosta toteutuu lyhyenä ohjantana

YKSILÖKUNTOUTUS

- Säännölliset käynnit 1 (2) x vko (ä 45-60 min)
- Kesto ei rajattu
- Neuropsykologinen oirekuva lievästä vaikeaan
- Kuntoutuksen eri toimintamallit
- Moniammatillinen kuntoutus (noin 30 % potilaista)

RYHMÄKUNTOUTUS

- Strukturoitu ohjelma, käyntejä 6 x 90 min
- Lievät/kohtalaiset muistin, tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen vaikeudet
- Psykoedukaatio
- Toimintastrategiat ja kompensatiokeinot
- Vertaistuki

9 14.11.2019

Neuropsykologinen kuntoutus 2000-luvulla LAAJENEVA MENETELMÄVALIKKO

HUS*

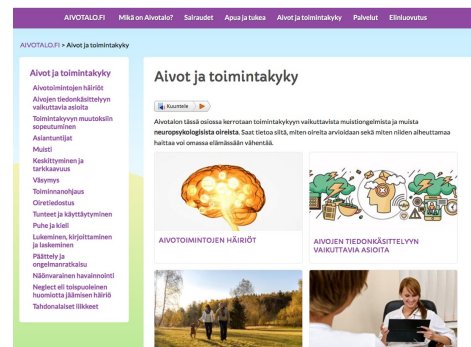
- Tietokoneohjelmat, pelisovellukset
- Virtuaalitodellisuuden teknologia ja sovellukset
- Etäkuntoutus, videovälitteinen työskentely
- Verkkovälitteinen työskentely
 - Nettikuntoutus
- Psykoterapeuttiset menetelmät
 - Kognitiivinen käyttäytymisterapia, lyhytterapeuttiset lähestymistavat

10 14.11.2019

AIVOTALO.FI

HUS*

11 14.11.2019

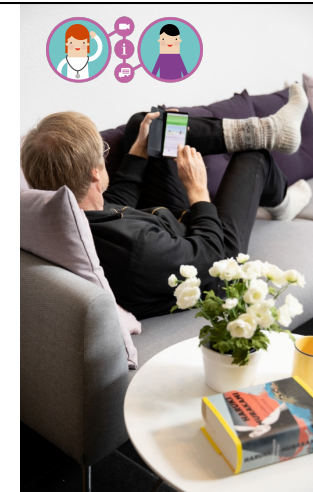
TERVEYSKYLÄN PALVELUKOKONAISUUS

- Erikoissairaanhoidon verkkopalvelu
- Tietoa ja tukea kansalaisille
- Hoitoa potilaille
- Työkaluja ammattilaisille

OMAPOLKU-PALVELUKANAVA

- Digitaalinen palvelukanava potilaiden hoitoon
 - Suojattu yhteys: kirjautuminen verkkopankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella
- Digihoitopolut (DHP), etävastaanotot, oirepäiväkirja, viestikanava, omahoito-ohjelmat
- Aivotalo.fi/DHP: päänsärkypolku, kaularankapolku, lievän aivovamman saaneen polku, neuropsykologinen nettikuntoutus
- Potilas toimii palvelussa pääasiassa itsenäisesti tietokoneella, tabletilla tai älypuhelimella

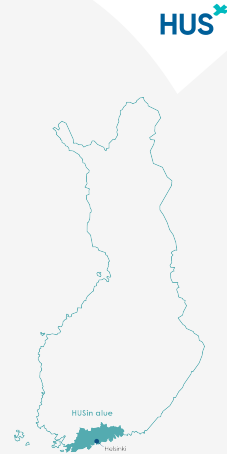
12 14.11.2019

NETTIKUNTOUTUS: VARHAINEN TIEDONSAANTI, TUKI JA OHJAUS

- Neuropsykologien laatima kuntoutuspalvelu toipumisen tueksi AVH:n sairastaneelle
- Palvelu käytettävissä iästä, elämäntilanteesta ja asuinpaikasta riippumatta
- Tutkittuun tietoon ja kliniseen kokemukseen pohjautuvaa potilaiden ohjausta
 - Apua myös lieväoireisille

13 14.11.2019

NEUROPSYKOLOGINEN NETTIKUNTOUTUS

- Kahdeksan istunnon hoitopolku
 - Kesto noin 2 kk
 - Systemaattinen, askel askeleelta etenevä ohjelma
 - Tietoa: tekstiä, kuvia, linkkejä
 - Itsearvioita: oirekyselyt ja palautteet
 - Toipumisen tavoitteet: nimeäminen ja seuranta
 - Tehtäviä ja itsenäistä harjoittelua: oireita kompensoivat toimintatavat, muististrategiat
 - Voimien seuranta: aktiivisuus, jaksavuus ja mieliala
 - Virtuaalinen vertaistuki: tapausesimerkit
- Hoitopolulla eteneminen neuropsykologin seurannassa
 - Potilaan ja neuropsykologin eriaikainen työskentely, viestiyhteys

ISTUNTOJEN AIHEET

1. Sairastuminen ja toimintakyky
2. Väsymys
3. Keskittyminen ja tarkkaavuus
4. Muisti
5. Muistitekniikat
6. Työmuisti ja toiminnanohjaus
7. Tunteet
8. Miten tästä eteenpäin?

14 14.11.2019

Hoitava lääkäri: lähete verkkokuntoutukseen

Palveluntuottaja: lähetekäsittely, neuropsykologin hoitopuhelu potilaalle ja potilaan liittäminen verkkokuntoutukseen

Potilas: asiakkuuden rekisteröinti, kirjautuminen palveluun ja verkkokuntoutuksen ohjelman läpikäynti

Neuropsykologi: seuranta ja yhteydenpito tarvittaessa

Neuropsykologi: loppuarvio, palaute potilaalle ja lähettävään yksikköön

15 14.11.2019

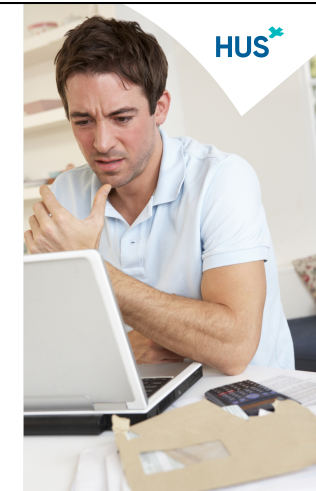
Verkkokuntoutuksen prosessi

- Ammattilainen
- Potilas

KENELLE?

- **AVH diagnoosi** (infarkti tai vuoto)
- Sairastumisesta < 1 vuosi
- Toimintakykyä häiritseviä neuropsykologisia oireita muistissa, tarkkaavuudessa, keskittymiskyvyssä ja/tai toiminnanohjauksessa
- Oireet ovat ilmaantuneet (tai selvästi lisääntyneet) sairastetun AVH:n yhteydessä, eivätkä ne ole korjaantuneet spontaanisti akuuttivaiheessa
- Potilas on **kykenevä itsenäiseen verkkotyöskentelyyn**
- Potilas on **motivoitunut** kuntoutustyöskentelyyn

16 14.11.2019

KENELLE EI JA MILLOIN EI?

- Ei potilaille, joilla **ei ole omaa motivaatiota** kuntoutustyöskentelyyn
- Oiretiedostus on huomattavan puutteellinen TAI neuropsykologinen oireisto vaikea-asteinen ja **itsenäistä toimintakykyä rajoittava**
 - Vaikea afasia, selvä neglect sekä vaikeat muistihäiriöt ja toiminnan ohjauksen häiriöt ovat esteenä palvelun käyttämiselle
- Myös **vaikea masennus** tai muu toimintakykyä selvästi haittaava mielenterveyden häiriö voi estää palvelusta hyötymisen

Omapolku-palvelukanavan käyttö edellyttää suomalaista henkilötunnusta. Palvelu on toistaiseksi vain suomenkielinen.

17 14.11.2019

MIKSI NETTIKUNTOUTUS?

POTILAS

- Palveluun ei jonoa
- Aktiivinen ote toipumiseen
- Auttaa ymmärtämään avh:n oireita
- Hallintakeinoja hankaliin tilanteisiin arjessa/työssä
- Apua myös lieväoireisille
- Kuntoutuspalvelu käytettävissä iästä, elämäntilanteesta ja asuinpaikasta riippumatta

AMMATTILAINEN

- Kuntoutuksen toimintamallien ja palvelutarjonnan monipuolistuminen
- Potilas saa asiantuntija-apua neuropsykologisiin ongelmiin
- Palvelu on helposti ja nopeasti saatavilla

ORGANISAATIO

- Uusi valtakunnallinen palvelumuoto
- Asiantuntijoiden kehittämä ja ylläpitämä palvelu
- Kustannustehokkuutta potilaiden ohjaukseen
- Vapautuvien resurssien kohdentuminen intensiivisen kuntoutuksen potilaisiin

18 14.11.2019

Kokemuksia nettikuntoutuksesta

- Palautekysely / 30.9.2019 / N = 15
 - Keski-ikä 52 vuotta (21 – 65 vuotta)
 - 10 miestä, 5 naista
 - 12 pääkaupunkiseudulta, 3 muualta Suomesta
- Kuntoutusjakson kesto keskimäärin 67 pv
- Potilastyytyväisyys: ka 4,3/5
 - 'Nettikuntoutus oli helppokäyttöinen' ka 4,5/5
 - 'Suositellisin nettikuntoutusta ystävälleni vastaavassa tilanteessa' ka 4,4/5
- Tyytyväisyys nettikuntoutuksen sisältöihin: Kuinka paljon nettikuntoutuksen sisällöt auttoivat sinua?
 - Kahdeksan eri osa-alueen ka 4/5

'Omasta mielestäni kaikkein eniten on apua säännöllisestä toiminnasta, joka tapahtuu tämän nettipalvelun kautta.'

– Mies, 53 v.

19 14.11.2019

'Nettikuntoutus on ollut hyvä neuropsykologin rinnalla. Vapaus valita milloin ja missä pitää netti-istunnon on toiminut. Tarpeeksi pitkä väli istuntojen välillä, on aikaa ollut prosessoida opittua ja luettua aiheesta. Ja haluaisin palata näihin tehtäviin ja asioihin jatkossakin. Kiitos!'

– Nainen, 51 v.

'Tietyt toistuvat kysymykset auttoivat näkemään tilanteeni parantuneen (mieliala jne.).'

– Nainen, 56 v.

'Todella monipuolinen paketti, joka palvelee varmasti monessa tilanteessa olevia. Olen paljon kehunut läheisille juuri tämän todella kattavaa sisältöä, josta hyödyn paljon.'

– Mies, 23 v.

20 14.11.2019

LOPUKSI

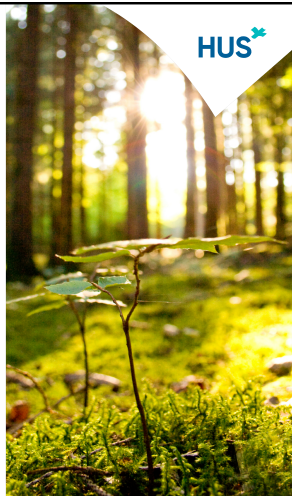
Neuropsykologinen kuntoutus auttaa potilasta toipumaan AVH:n jälkeen --> lievittää neuropsykologisia oireita, tarjoaa hallintakeinoja arkeen ja työhön, auttaa sopeutumaan ja ymmärtämään toimintakyvyn muutoksia

Kohteena kognitiiviset, tunnesäätelyn ja käyttäytymisen muutokset sekä tarvittaessa myös psyykinen sopeutuminen

Kuntoutuksen toimintamallit, menetelmät, kesto ja intensiteetti vaihtelevat potilaan oireiden, etiologian, elämäntilanteen ja voimavarojen mukaan

Digitalisaatio uudistaa ja monipuolistaa neuropsykologiseen kuntoutukseen toteutustapoja --> palvelujen tehokkuus ja saatavuus paranevat

21 14.11.2019

Yhteystiedot:
eeva-liisa.kallio@hus.fi
 p. 09 4717 6148

Nettikuntoutus
 p. 040 485 4547